

Nr 17.

Ankom till riksdagens kansli den 21 april 1942 kl. 2 e. m.

Bevillningsutskottets betänkande, i anledning av väckta motioner angående ändring av förordningen om nöjesskatt.

Till bevillningsutskottet hava hänvisats följande motioner, avseende ändring av förordningen om nöjesskatt, nämligen:

1) de likalydande motionerna nr 21 i första kammaren av herr *Gustaf Elofsson* m. fl. och nr 25 i andra kammaren av herr *Pettersson* i Dahl m. fl., vari hemställts, "att riksdagen måtte besluta, att nöjesskatten helt förstatligas"; samt

2) de likalydande motionerna nr 132 i första kammaren av herr *Franzon* m. fl. och nr 187 i andra kammaren av herr *Kilbom* m. fl., däri hemställts, att riksdagen måtte besluta sådan ändring i förordningen om nöjesskatt den 14 juni 1940, att entrébiljett till inhägnat friluftsområde belägges med nöjesskatt enligt taxa I, då entrébiljetten berättigar till åhörande av scenisk föreställning av musikartister oavsett att inom området jämväl finnes tillgång till dansbana, att nöjesskatt icke måtte utgå vid försäljning av tombolalotter, samt att restaurantinnehavare förpliktas till erläggande av nöjesskatt för var och en, som vid danstillfällen besöker restaurant eller den del därav, där dans pågår, för den händelse blott viss del av lokalen är till dans avdelad.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för de i motionerna framställda yrkandena, får utskottet, i den mån redogörelse härför ej lämnas i det följande, hänvisa till motionerna.

Enligt förordningen den 14 juni 1940 om nöjesskatt skall för nöjestillställning, till vilken allmänheten har tillträde mot avgift, kommun, inom vars område tillställningen hålles, uttaga nöjesskatt. Det åligger kommun att till statsverket inleverera hälften av influten nöjesskatt. Nämnda skatt upptages i form av skatt på biljett eller annat bevis, som berättigar till deltagande i nöjestillställning. Skatten beräknas i förhållande till bruttopriset för varje biljett, inberäknat skatten, samt utgår enligt tre olika taxor med lägst 15 procent enligt taxa I och med högst 30 procent av sagda pris enligt taxa III. Jämlikt 5 § i förordningen hänföras bl. a. konsert, operaföreställning och annan musikalisk föreställning samt dramatisk och litterär föreställning till taxa I, medan varieté- och kabaretföreställning samt bal, maskerad och annan danstillställning hänföras till taxa III. Är nöjestillställning sammansatt av delar, som falla under olika taxor, skall skatten bestämmas efter den del, som är den huvudsakliga.

I de likalydande motionerna I: 21 och II: 25 har till stöd för det däri fram-

Bihang till riksdagens protokoll 1942. 7 saml. Nr 17.

lagda förslaget anförts bl. a., att då respektive kommuner erhöle ganska goda inkomster av nöjestillställningar inom kommunens område, nöjesverksamheten finge fortgå inom kommunerna utan ingripande från de kommunala myndigheternas sida. Därest en kommun förbjöde exempelvis hållandet av en dansbana, medförde detta endast, att grannkommunen finge större inkomst av ökad nöjesskatt. Enligt motionärernas mening kunde förväntas, att denna dragkamp mellan kommunerna skulle undanröjas, därest nöjesskatten helt förstärktes.

I de likalydande motionerna I: 132 och II: 187 har beträffande tillämpningen av nöjesskatteförordningen anförts bl. a., att någon objektivt fastställbar gräns mellan vad som vore att hänföra till "musikalisk föreställning" å ena och "varieté- och kabaretföreställning" å andra sidan syntes ej förefinnas. I praxis hade bestämmelserna härom tillämpats så, att lokalen för artistprogrammets framförande blivit bestämmande för den taxeklass, till vilken föreställningen kommit att hänföras. Sålunda hade musikaliska föreställningar inom folkparker hänförts under taxa III, medan åter sådana föreställningar i slutet konsertlokal hänförts till taxa I. Anledningen till denna olika värdering av sagda föreställningar torde vara, att den entrébiljett, som berättigade till nämnda föreställningar inom en folkpark, samtidigt medförde rätt till tillträde till övriga inom folkparkens område befintliga attraktioner, däribland i regel även en dansbana, vilken nöjestillställning vore hänförlig under taxa III. Enligt motionärernas mening borde icke enbart den omständigheten, att inom folkparkerna funnes dansbanor för ungdom, leda till den ytterligare belastning av kostnaden för goda artistprogram, som dessas beskattning enligt taxa III medförde. Till nöjestillställning enligt 2 § h) nöjesskatteförordningen hade i praxis hänförts lotteri i form av tombola. Enligt lotteriförordningen kunde sådan tombola ordnas allenast i samband med tillställning till förmån för välgörande, kulturellt eller allmännyttigt ändamål. Då något särskilt förströelsemoment icke kunde anses förknippat med inköp av en tombolalott, borde uttryckligen angivas, att nöjesskatt icke skulle utgå vid försäljning av sådana lotter. Slutligen hava motionärerna under hänvisning till bevillningsutskottets betänkande nr 38 vid 1940 års riksdag ansett även restaurantdansen böra omfattas av nöjesskatten.

I anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 271 med förslag till förordning om nöjesskatt hade vid 1940 års riksdag motionsvis framställts yrkande om utvidgning av den i propositionen föreslagna nöjesbeskattningen till att jämväl omfatta den s. k. restaurantdansen. I sitt av riksdagen godkända betänkande (nr 38) anförde 1940 års bevillningsutskott beträffande detta spörsmål bl. a. följande:

"Härvid åsyftas icke sådana danstillställningar, till vilka särskild entréavgift upptages och för vilka nöjesskatt ostridigt skall erläggas, utan danstill-

ställningar, vid vilka man har anledning förmoda, att restauratören genom pristillägg indirekt uttager en avgift. Utskottet ansluter sig i princip helt till den uppfattningen, att jämväl restaurantdansen bör beskattas. Otvivelaktigt möta emellertid — såsom departementschefen uttalat — praktiska svårigheter att nå dessa tillställningar med nöjesbeskattningen. Utskottet förutsätter dock att frågan ägnas fortsatt uppmärksamhet och att Kungl. Maj:t, därest en godtagbar lösning kan utfinnas, framlägger förslag för riksdagen.”

Över de nu föreliggande motionerna ha till utskottet under hand ingivits yttranden av svenska stadsförbundets styrelse samt styrelsen för svenska landskommunernas förbund. Dessutom har Skånes socialdemokratiska kvinnodistrikt till utskottet ingivit en skrivelse angående ändrade bestämmelser i fråga om nöjesskatten.

Vad beträffar det i de likalydande motionerna I: 21 och II: 25 framställda yrkandet om helt förståtligande av nöjesskatten har *styrelsen för svenska stadsförbundet* hemställt, att utskottet måtte avstyrka bifall till dessa motioner. Till stöd härför har anförts bl. a. följande:

”Styrelsen måste för sin del bestämt bestrida riktigheten av den uppfattning om avsikten med nöjesskatten, som motionärerna göra sig till tolk för. Ett studium av förarbetena till nöjesskatteförfattningen jävar helt en dylik uppfattning. I 1919 års proposition om införande av nöjesskatt diskuterades ingående alternativen statlig och kommunal skatt. När departementschefen anslöt sig till det sistnämnda alternativet, var det med åberopande av kammarrättens ståndpunkt. Ämbetsverket hade ansett, att skatten till sin natur vore mest lämpad som kommunal skatt. Från annat håll hade tidigare också framhållits, att det vore kommunen, som finge vidkännas de flesta och största olägenheter och kostnader, som följde med till den lokaliserade nöjesanordningar. Konstitutionsutskottet tillfogade till dessa argument den synpunkten, att dyrtiden utövat ett sådant tryck på kommunerna, att det vore ett oavvisligt behov att på något sätt ställa till deras förfogande möjligheter att med nya inkomstkällor möta detta tryck. Den ’ursprungliga tanken’ var uppenbarligen den, att kommunerna i en svår tid skulle beredas tillfälle att få en ny skattekälla. Det finansiella läget var då sådant, att det måste te sig naturligt att det allmänna beskattade nöjeslivet. Meningarna bröto sig endast därom, huruvida staten eller kommunen skulle uppbära skatten. Man stannade för kommunen. Men frågan om en omläggning till statsskatt kom åter och åter upp i riksdagen. Vid riksdagarna 1921, 1923, 1927, 1929, 1932 och 1933 avvisades förslag om en omläggning till statsskatt. Man erinrade mot dessa förslag, att skatten för ett stort antal kommuner skulle ha en avsevärd finansiell innebörd. Tanken på en uppdelning på en statlig och en kommunal nöjesskatt kom första gången fram 1933, avvisades då men vann riksdagens godkännande vid urtima 1939. Det framhölls i detta sammanhang, att nyssnämnda invändningar skulle ’för-lora i styrka därest några inskränkningar i den kommunala beskattningsrätten på förevarande område icke göras utan en statlig nöjesskatt införes vid sidan av den kommunala’. Den nya skatten motiverades med behov av ökade inkomster.

Som framgår av ovanstående kortfattade redogörelse för de principer, som legat till grund vid skattens tillkomst och utvidgande till både statlig och kom-

munal skatt har det gällt att i finansiellt svåra tider öka skatteinkomsten men icke att skaffa medel för olika kulturella ändamål. För städernas del ha medlen i stor utsträckning visserligen gått till dylika ändamål. Men att i tider av stigande skatter i kommunerna dirigera inflytande nöjesskattemedel via staten till en fond för kulturella ändamål i de olika kommunerna synes vara en tanke av föga aktualitet i nuvarande läge. Förslaget om kulturfonden återfinnes ej heller i motionens slutkläm och det torde därför vara mindre påkallat att ytterligare argumentera mot dess förverkligande. Dock må framhållas det oegentliga i att städerna i nuvarande läge skulle betala in medel till en fond, öppen för anslag till kulturella ändamål också i kommuner, som själva helt obetydligt bidragit till fonden.

Vad åter angår förstatligandet av skatten som ett moment i strävandena att åstadkomma ett sundare nöjesliv torde icke heller här motionens argumentering få anses vara så särdeles stark. Att de kommunala myndigheterna skulle ställa sig välvilliga mot nöjestillställningar av moraliskt mindervärdig art av omtanke om nöjesskatten från desamma synes icke i något avseende ha styrkts och torde ej heller kunna styrkas. En sanering av nöjeslivet är ett starkt kommunalt önskemål, för vars förverkligande kommunerna på olika sätt visat intresse.

För år 1941 uppgingo städernas inkomster av den kommunala delen av nöjesskatten till 8,305,798 kronor 22 öre. Att statsmakterna i dessa för städernas finanser så bekymmersamma tider skulle överföra dylika belopp på statsinkomsterna strider, som av det föregående framgår klart och tydligt, mot den uppfattning, statsmakterna från nöjesskattens tillkomst 1919 intagit. Skatten ifråga har en gång i ett för kommunerna bekymmersamt finansiellt läge givits dem till en lättnad. Läget är ingalunda ljusare nu. Tvärtom torde kommunerna nu i än högre grad ha behov av nöjesskattemedlen".

Styrelsen för svenska landskommunernas förbund har angående förslaget om nöjesskattens förstatligande yttrat följande:

"Som skäl för den föreslagna åtgärden göra motionärerna gällande, att kommunernas ganska goda inkomster av nöjestillställningar inom kommunens område i viss mån motverkade ett ingripande från de kommunala myndigheternas sida till stävjandet av nöjeslivet, vilket för närvarande, i synnerhet med hänsyn till ungdomen, tagit en omfattning och form, som får anses synnerligen olämplig. Mellan kommunerna skulle enligt motionärerna rent av förekomma en dragkamp om ifrågavarande nöjestillställningar, och denna dragkamp borde undanröjas därigenom att nöjesskatten helt förstatligades, så att en kommun icke kunde beredas ekonomisk vinning av densamma.

Styrelsen är fullt medveten om vikten utav att snarast möjligt effektiva åtgärder vidtagas till genomförande av en sanering av nöjeslivet, icke minst på landsbygden, men styrelsen känner sig icke övertygad därom, att ett förstatligande av nöjesskatten härutinnan skulle i och för sig medföra någon avsevärd förbättring. Styrelsen kan nämligen icke dela den uppfattningen, att det kommunala intresset av att erhålla nöjesskatt i så hög grad som motionärerna antyda skulle inverka stimulerande på de avarter av nöjeslivet, vilka man nu vill komma åt. Det är nämligen att märka, att kommunalförvaltningen för närvarande icke har något avgörande inflytande på frågan om tillstånd i det särskilda fallet till anordnande av nöjestillställning. Den ifrågavarande nöjesindustrin skulle näppeligen stävjas endast därigenom att nöjesskatten skulle gäldas endast till staten i stället för som nu till stat och kommun.

Enligt styrelsens erfarenhet användas i många fall kommunernas nöjesskatte-medel för kommunala åtgärder till främjande av föreläsnings- och studieverksamhet, idrottsliv och andra icke minst för ungdomens uppfostran och utveckling betydelsefulla företag. Vad beträffar de mindre kommunerna kan detta ske just därför att dessa medel stå till förfogande, och det är långt ifrån säkert, att man, den kommunala nöjesskatten förutan, skulle kunna påräkna kommunala insatser och initiativ på detta område i samma utsträckning som för närvarande. De kommunala fonder till främjande av föreläsningsverksamhet och annan kulturellt betonad verksamhet, vilka baserats just på nöjesskattemedlen, skulle snart försvinna, och de ifrågavarande kommunerna skulle kanske icke anse sig i stånd att för ändamålet disponera andra medel i stället.

Slutligen vill styrelsen erinra därom, att nöjesskatt upptages för vissa arter av nöjestillställningar, vilka genom sin lokalisering till viss ort och genom sin omfattning äro av mycket stor betydelse för den ifrågavarande kommunen. Densamma har i flera sådana fall nödgats just med hänsyn till nöjesanordningen vidtaga särskilda åtgärder beträffande ordningen samt åsamka sig särskilda kostnader i detta sammanhang. Som exempel kan nämnas kommuner, inom vilka finnas anordnade kapplöpningsbanor, travbanor o. dyl. För en sådan kommun skulle ett indragande helt till staten av nöjesskatten medföra ekonomisk förlust, och kommunen skulle undandragas en skälig ersättning för de särskilda kostnader, den nödgas ikläda sig med hänsyn just till den ifrågavarande nöjesanordningen.

Styrelsen står inte alldeles främmande för den tanken, att den kommunala nöjesskattens lämplighet kan diskuteras ur mera allmänna finansiella och skatterättsliga synpunkter. Men härom är icke fråga i detta sammanhang, varför styrelsen icke finner sig ha anledning att bedöma problemet ur denna vidare synvinkel. Styrelsen har endast att taga ställning till frågan, huruvida det kan anses nödvändigt till genomförande av en sanering av nöjeslivet att nöjesskatten helt förstatligas.

Av vad som här ovan anförts torde framgå, att man enligt styrelsens mening icke genom ett förstataligande av nöjesskatten torde vinna det mål, som motionärerna åsyfta. Ett förstataligande skulle å andra sidan vålla ekonomiskt avbräck för kommunerna i sådana fall, som man icke avser att träffa med den föreslagna åtgärden. Därför anser sig styrelsen icke kunna tillstyrka det föreliggande förslaget.

Till slut vill styrelsen framhålla att, om nöjesskatten förstataligas, det är nödvändigt, att kommunerna, som för närvarande hava att svara för uppbörden samt kontrollen över densamma, vilket givetvis är förenat med kostnader för kommunerna, befrias från dessa uppgifter eller beredas skälig ersättning för deras handhavande."

De i de ikalydande motionerna I: 132 och II: 187 väckta förslagen om vissa ändringar i nöjesskatteförordningen hava tillstyrkts av *styrelsen för svenska landskommunernas förbund*.

Svenska stadsförbundets styrelse har i anledning av nyssnämnda motioner vitsordat, att vid nöjesskatteförordningens tillämpande olika synpunkter gjort sig gällande i avseende å de folkningsspörsmål, som berörts i motionerna, samt vidare anför följande:

”Under sin konsultationsverksamhet och i samband med vid olika tidpunkter anordnade enquêter om praxis ute i städerna vid författningens tillämpning har förbundsbyrån haft rikliga tillfällen att lära känna de svårigheter, som här mött i praktiken. Det förekommer säkerligen mer än en gång, att t. ex. i en folkpark utöver de eljest vanliga nöjena bjudes på god musik t. ex. av framstående operaartist, uppläsning av känd skådespelare etc. och det måste självfallet då — bortsett från de extra kostnaderna — te sig mycket litet tilltalande, att en billigare taxa ej får tillämpas såsom vid annan musik- eller teaterföreställning. En lösning, som framkastas i motionen i den riktningen, att i folkparkerna ordnad scenisk föreställning skulle vara hänförlig till den billigare taxan kan styrelsen för sin del dock icke tillstyrka — om än notoriskt programmen där utmärka sig för en genomsnittligt hög nivå. Att ställa en viss art av företag i särställning strider helt mot den tillämpade grunden för uppdelning på olika tariffer och skulle kunna få högst betänkliga konsekvenser. Det kan emellertid icke förnekas, att begreppen dramatisk föreställning, varieté och kabaretföreställning äro föga klart utformade. Den dramatiska föreställningen innefattar så skilda saker som Hamlet och den enklaste revy. Enstaka kupletter ur den senare bli kabaret. Ordet varieté åter väcker snarast minnen från längst förflutna dar. Men även om klarare linjer här kunde vinnas, återstår dock alltid svårigheten att anpassa beskattningen efter tariffer vid ett flertal nöjen inom samma lokal eller folkpark. När emellertid motionärerna tala om att även åskådande av dansen skulle vara beskattningsbart, synes denna uppfattning sakna fog. Det är givetvis deltagandet i denna, icke åskådandet och åhörandet av dansmusiken som beskattas. Om allmänheten för inträdesavgiften till parken får höra operaartister, medan övriga nöjen fordra särskilda avgifter, skulle det väl ligga närmast till hands att anse, att operaartisternas prestationer kunde beskattas efter den billigare tariffen. Vissa uttalanden i regeringsrättsutslag göra det dock ovisst, om ett sådant tillvägagångssätt för närvarande verkligen är att betrakta såsom fullt lagligt. En utredning om möjligheten att kunna klarare fixera gränserna mellan tarifferna synes här vara önskvärd.

Vad åter t o m b o l a n angår, synes denna knappast kunna tillerkännas någon särställning, när den befinner sig inom ett område, där också andra nöjen främst innebära vinstchanser och genom dessa ha sin dragningskraft på publiken. En nöjeställning anordnad av en förening för stärkandet av dess ekonomi innefattar ofta en tombola, som hör samman med festens andra attraktioner.

Beskattning slutligen av restaurangdansens är ett problem, som länge men utan resultat varit föremål för övervägande. Dans anordnas numera i den allra största omfattning i samband med servering av måltid eller annan förtäring under sådana former, att skillnaden mellan danskvällens pris på förtäringen och de vanliga priserna otvetydigt är att betrakta såsom en avgift för möjligheten att få deltaga i dansen. I verkligheten möta emellertid de största svårigheter, när det gäller en beskattning av dessa danstillställningar, där avgift ej upptages. Det göres gällande, att de högre priserna för t. ex. en supé en danskväll motiveras av, att andra ingredienser ingå etc. Såsom framgår av motionen har utskottet också 1940 förklarat sig ämnat ägna fortsatt uppmärksamhet åt denna fråga. Styrelsen vill kraftigt understryka, att det synes önskvärdt att så snart som möjligt på detta område få en författningsändring till stånd, som ger otvetydiga möjligheter att beskatta restaurangdans. Medan tidigare det huvudsakligen var de större restaurangerna, som på detta sätt sökte kringgå lagen, synes tillvägagångssättet nu bli allt vanligare även på mindre danslokaler.

Med avseende å de här föreliggande motionerna om ändringar i själva författningen vill styrelsen för sin del kraftigt understryka önskvärdheten av, att en utredning snarast kommer till stånd om de ändringar i författningstexten, erfarenheten visat vara påkallade."

Såsom styrelsen för svenska stadsförbundet anfört i anledning av de likalydande motionerna I: 21 och II: 25 var syftet vid införandet år 1919 av den kommunala nöjesskatten att i en för kommunerna svår tid bereda dem tillfälle att genom beskattning av nöjeslivet öka sina skatteintäkter. Tillkomsten år 1939 av den statliga nöjesskatten vid sidan av den kommunala motiverades med behov av ökade inkomster för staten. Det nu anförda giver sålunda vid handen, att denna beskattningsform tagits i anspråk för att i finansiellt svåra tider öka skatteintäkterna. Att i nu rådande, jämväl för kommunerna bekymmersamma ekonomiska läge avhända dem ifrågavarande inkomstkälla finner utskottet icke tillrådligt. Det bör nämligen uppmärksammas, att den kommunala nöjesskatten, såsom styrelsen för svenska landskommunernas förbund framhållit, i stor utsträckning användes för främjande av föreläsnings- och studieverksamhet, idrottsliv och andra för ungdomens fostran och utveckling betydelsefulla företag. Att vid sådant förhållande avhända kommunerna denna skatte-källa skulle kunna medföra att anslagen för nämnda ändamål i synnerhet i de mindre kommunerna begränsades eller helt utebleve. Härutöver må framhållas, att ett helt förstatligande av nöjesskatten säkerligen icke kan råda bot på de av motionärerna påtalade missförhållandena i fråga om nöjeslivet, särskilt som det icke tillkommer de kommunala myndigheterna att avgöra frågor om anordnande av nöjestillställningar. Utskottet finner det visserligen vara synnerligen behjärtansvärt att åtgärder vidtagas till genomförande av en sanering av nöjeslivet, icke minst på landsbygden, men anser detta icke kunna åstadkommas på sätt motionärerna ifrågasatt. På grund av det anförda finner sig utskottet icke kunna biträda motionärernas förslag om helt förstatligande av nöjesskatten.

Vad angår de i de likalydande motionerna I: 132 och II: 187 föreslagna ändringarna i nöjesskatteförordningen har styrelsen för svenska stadsförbundet vitsordat, att olika synpunkter gjort sig gällande i avseende å de av motionärerna berörda tolkningsspörsmålen. En sådan ordning är givetvis icke tillfredsställande. Utskottet är emellertid icke berett att redan nu taga ställning till motionärernas förslag till lösning av denna fråga utan får för sin del förorda, att densamma göres till föremål för närmare utredning. Detsamma gäller även spørsmålet, huruvida försäljning av tombolalotter bör omfattas av ifrågavarande beskattning. Beträffande förslaget om utvidgning av nöjesskatten till att omfatta även restaurantdansen delar utskottet motionärernas uppfattning att åtgärder på detta område äro motiverade. Såsom framgår av den ovan lämnade redogörelsen anslöt sig redan 1940 års bevillningsutskott i princip helt till den uppfattningen, att nämnda slag av dans borde beskattas och utskottet förutsatte även att, därest en godtagbar lösning kunde utfinnas, Kungl.

Utskottet.

Maj: t skulle förelägga riksdagen förslag i detta ämne. Då utskottet förordade, att frågan om vissa ändringar i nöjesskatteförordningen bör göras till föremål för närmare utredning, finner utskottet jämväl spörsmålet om restaurandansens beskattning i samband därmed böra såvitt möjligt bringas till lösning.

Under återopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

1) att de likalydande motionerna I: 21 och II: 25, om helt förstatligande av nöjesskatten, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd; samt

2) att riksdagen måtte, i anledning av de likalydande motionerna I: 132 och II: 187, i skrivelse till Kungl. Maj: t anhålla, att Kungl. Maj: t ville föranstalta om utredning angående förordningen om nöjesskatt i de avseenden, som berörts i nämnda motioner, samt för riksdagen snarast framlägga de förslag, som må av utredningen föranledas.

Stockholm den 21 april 1942.

På bevillningsutskottets vägnar:

A. J. BÄRG.

Närvarande:

från första kammaren: herrar Johan Bärq, Elon Andersson, Wahlmark, friherre Lagerfelt, Sjödahl*), Frans Ericson, Velander, Franzon, Gustaf Elofsson och Sandström*); samt

från andra kammaren: herrar Björklund, Hammarlund, Olsson i Gävle, Orgård, Lundell, Kilbom, Karlsson i Grängesberg*), Bladh, Olson i Göteborg och Svensson i Ljungskile.

*) Icke närvarit vid justering av betänkandet.

Reservation

beträffande punkt 1) i utskottets hemställan av herrar Gustaf Elofsson, Hammarlund och Svensson i Ljungskile.